

Organiserad prostatacancertestning (OPT) - Rutin - Hälso- och sjukvård Region Gävleborg

Titel: Organiserad prostatacancertestning (OPT) - Rutin - Hälso- och sjukvård Region Gävleborg	Dokumentkategori: Rutin	Omfattning: Hälso- och sjukvård Region Gävleborg
Dokumentägare: Verksamhetschef VO Kirurgi	Dokumentansvarig: Kvalitetssamordnare VO Kirurgi och Utvecklingsenheten Hälso- och sjukvårdsgemensamma resurser	Beslutsinstans: Verksamhetschef VO Kirurgi
Diarienummer: Ej tillämpligt		Datum för översyn: Se giltigt t.o.m.

Innehåll

1.	Syfte och omfattning	2
2.	Organiserad prostatacancer-testning	3
2.1.	Ansvar	3
2.2.	Flöde för Organiserad prostatacancer-testning	3
2.2.1.	Provtagningsenheter	3
2.2.2.	Provtagning	3
2.2.3.	Efter provtagning	3
2.3.	Vidare utredning vid förhöjt PSA prov	3
2.3.1.	MRT prostata	3
2.3.2.	Vidare utredning	5
2.4.	Hantera avregistrering på mannens begäran	6
3.	Kommunikation och implementering	6
4.	Medverkande och granskare	6
5.	Referenser	6

1. Syfte och omfattning

Med start i början av maj 2025 får 500 slumpvis utvalda män födda 1962 och 1966 ett erbjudande om OPT deltagande där de först ombeds lämna ett PSA prov och efter analys av detta handhas enligt ett fastställt flöde. Pilotprojektets syfte är primärt att utvärdera den automatiska MR prostataremissen samt att bidra till datainsamling för att kunna utvärdera nytta och risker med symtomfri testning för prostatacancer. Detta är den andra pilotstudien i regionen.

Frågor från medarbetare eller de som fått erbjudande om provtagning hänvisas i första hand till OPT sjukvårdsregionalkansli, RCC Mellansverige. Aktuella telefonnummer, telefontider och mailadress finns på: [Organiserad prostatacancer-testning i Region Mellansverige - RCC Mellansverige \(cancercentrum.se\)](#)

Information till patient om registrering i kvalitetsregistret Swe-OPT finns på: [Nationella kvalitetsregistret för organiserad prostatacancer-testning \(SweOPT\) - RCC Mellansverige](#) och [Hantering av personuppgifter vid prostatacancer-testning - RCC Mellansverige](#).

Dokumentet beskriver PSA provtagningen samt eventuellt efterföljande MR prostata för män som erbjudits deltagande inom *Organiserad prostatacancer-testning* under pilotfasen 2025.

Rutinen omfattar VO Laboratoriemedicins verksamheter i Bollnäs, Gävle, Hudiksvall, Ljusdal och Söderhamn, VO Bild- och funktionsmedicins verksamheter i Gävle, Hudiksvall och Bollnäs samt VO Kirurgis Kirurgmottagningar i Gävle och Hudiksvall.

Rutinen kommer i framtiden revideras för att inkludera hela processen.

2. Organiserad prostatacancer-testning

2.1. Ansvar

Läkare i berörda verksamheter ansvarar för att känna till och följa denna rutin samt ansvarar för att den sammantagna processen följs.

Medarbetare i berörda verksamheter ansvarar för att känna till och följa denna rutin.

Aktuella provtagningsplatser bör se till att enheten har aktuell information respektive kontaktkort på 1177.se kring vad som gäller för drop in-tider för PSA-provtagning.

2.2. Flöde för Organiserad prostatacancer-testning

2.2.1. Provtagningsenheter

De män som via brev fått erbjudande om PSA provtagning inom OPT ska kunna lämna blodprov på Laboratoriemedicins olika provtagningsenheter i region Gävleborg.

2.2.2. Provtagning

För att delta i den organiserade prostatacancer-testningen krävs att deltagare har sitt erbjudandebrev med sig till provtagande enhet.

- Kontrollera legitimation och att personnummer överensstämmer med erbjudandebrevet.
- Neka inte provtagning även om sista erbjudandedag i brevet har passerat.
- Provtagningsremissen är digital och kommer från OPT-kansliet i Uppsala.
- Genomför provtagning och eventuell transport enligt ordinarie rutiner.

2.2.3. Efter provtagning

Analys för PSA inom OPT sker enbart på Laboratoriemedicin och inte via extern aktör. PSA svar kommer synas i interna system men autovidimeras och hanteras enbart av externt kallelsekansli i Regionala cancercentrums (RCC) regi i form av brevsvaret till patienten. Provtagande enheter har inget utredande ansvar och eventuella frågor från deltagande män ska alltid ställas till RCCs kansli. Aktuell kontaktuppgifter finns på [Organiserad prostatacancer-testning i Region Mellansverige - RCC Mellansverige \(cancercentrum.se\)](https://www.cancercentrum.se)

2.3. Vidare utredning vid förhöjt PSA prov

- OPT-IT skickar automatiskt ut svarsbrev kring individens PSA provsvar. Vid PSA ≥ 3 anges att kallelse till MR kommer i separat kallelse.
- PSA värde >100 genererar ingen MR remiss. Kansliet kommer kontakta urologen som fortsätter handha mannen.

2.3.1. MRT prostata

Nedan följer en beskrivning för att säkerställa korrekt och enhetlig hantering av MR-prostataundersökning för män med PSA-värde ≥ 3.0 inom organiserad prostatacancer-testning (OPT) i Region Gävleborg.

Ansvarsfördelning

Aktör	Ansvar
OPT IT	Skapa och skicka remiss automatiskt till Sectra vid PSA \geq 3.0
Bokningspersonal (radiologi)	Ta emot remiss, lägg in undersökning och prioritera enligt SVF
OPT kansli (sjuksköterska)	Samordna med urologmottagningen, kontrollera svar, bekräfta i OPT IT
Röntgenläkare	Prioritera remisser. Skriv svar i nationell svarsmall i SECTRA, även vid ofullständig undersökning
Urologmottagning	Hantera män som inte kan genomföra MR, stöd handläggning av bifynd

Remisshantering

- Vid PSA \geq 3.0 skapas och skickas en MR-prostatabeställning automatiskt från OPT-IT till Sectra och läses in som vanligt.
- Remissen fördelas automatiskt mellan Gävle, Hudiksvall och Bollnäs baserat på folkbokföringsadress.
- Under pågående pilot flagga remissen med SVF (Standardiserat Vårdförlopp).

Bokning

- Bokningspersonal; läs in remissen och boka därefter beställningen enligt ordinarie rutiner.
- Bokningspersonal: Vid avbokning av remiss meddela kansliet detta via svaret som administrativt skapas när remissen hanteras enligt ordinarie rutin. Sjuksköterska på kansliet kontaktar vid behov bokningen direkt för att klargöra anledningen.

Svarshantering

- Skriv svar i nationell svarsmall i SECTRA.
- **Ofullständiga undersökningar:** PIRADS, ange som ej bedömbart, med tydlig kommentar i kvalitetsfältet. Använd svarsmall även vid dessa fall.
- Undersökningen får inte skickas till externgranskning för bedömning – Svar måste skrivas och signeras lokalt.
- När svaret slutsignerats skickas det automatiskt till OPT IT. **Observera:** Om ett svar är godkänt i OPT-IT och ett tilläggsvar läggs till så kommer det hamna på fellista i OPT-IT. Sjuksköterska på RCC kansliet kommer då kontakta urologmottagningen för vidare handläggning”.
- Sjuksköterska vid OPT kansli; kontakta koordinator på urologmottagningen Gävle.
- Koordinator på urologmottagningen Gävle; kontrollera att svaret i OPT IT överensstämmer med slutsvaret i Cosmic.
- Sjuksköterska vid OPT kansli; Vid överensstämmande svar bekräfta detta i OPT IT.
- Resultatet registreras automatiskt i det nationella kvalitetsregistret via OPT IT.

Avvikelse och särskilda fall

- **Utebliven undersökning**
Om mannen inte kan genomföra MR, informerar kansliet urologen. Hantering sker enligt bedömning av urolog.

- **Bifynd**

Anges bifynd i MR-svaret kommer sjuksköterska på kansliet kontakta urologmottagningens koordinator för handläggning.

Koordinator, ta stöd av läkare vid behov.

De bifynd som bör rapporteras vid MRT prostata i OPT är:

Cancermisstanke

- Tumörmisstänkt förändring i urinblåsan
- Polyp eller tumör i rektum eller sigmoideum
- Metastasmisstänkt lymfkörtel
- Metastasmisstänkt benmärgsförändring
- Andra cancermisstänkta fynd, t.ex. mjukdelstumör

Andra fynd som uppenbart kräver åtgärd

Till exempel

- Uretärsten
- Blåsten
- Mycket stor blåsvolym som inger misstanke om betydande urinretention

Icke relevanta bifynd

Till exempel artros, vätska i lilla bäckenet, ljumskbråck, spigelibråck, uretärcele, urinblåsedivertiklar och sigmoideumdivertiklar.

2.3.2. Vidare utredning

Männen får svarsbrev från OPT kansliet. Vidare handläggning efter genomförd MR sker i linje med nationella vårdprogrammet vid mottagning, VO Kirurgi. De män som inte behöver undersökas vidare får nytt erbjudandebrev från OPT-kansliet om 2 år.

Kommunikation sker regelbundet mellan koordinatörer, mottagning VO Kirurgi och sjuksköterska på OPT kansliet.

Biopsiindikation:

- PIRADS 4-5
- PIRADS 3 om PSA-D >0,1
- PIRADS 1-2 med PSA-D >0,2

Vid indikation som behöver utredas vidare gäller:

- Information om patienten kommer från kansliet via telefon till koordinator.
- Du som koordinator; registrera följande i Cosmic.
 1. Skapa ny vårdkontakt
 2. Skapa privat vårdbegäran
 3. Välj klassificering ”OPT – Organiserad Prostatacancerstestning”
 4. Starta ett hälsoärende och då snarast möjligt för att säkerställa korrekt omfattning.
 5. Remissen hanteras på männens närmaste urologienhet.Se [Konsultationer och remisshantering - Rutin - Hälso- och sjukvård Region Gävleborg](#) för ytterligare instruktioner under punkt 2.8
- 6. Beställ ett andra PSA prov innan patienten kallas till mottagningen.
- 7. Informera OPT-kansliet om skriven remiss.

- Vid mottagningen:
 1. Kalla mannen till mottagningen för vidare utredning.
 2. Genomför urologisk utredning enligt regionala rutiner för urologi.
Ansvarig urolog; skicka INTE brevsvaret till männen som behöver biopseras. Detta sker från OPT-kansliet.
 3. Biopserande läkare; bevaka patologisvaren i svarsdatabasen. Följ regionala rutiner för patologi.
 4. Vid osäkerhet, ev. ny biopsi
- Koordinator; Dokumentera PAD svar i OPT IT.

2.4. Hantera avregistrering på mannens begäran

Män som inte längre önskar delta i OPT kontaktar själva OPT-kansliet. Aktuella kontaktuppgifter finns på [Organiserad prostatacancerstestning i Region Mellansverige - RCC Mellansverige \(cancercentrum.se\)](https://www.cancercentrum.se/organiserad-prostatacancerstestning-i-region-mellansverige).

3. Kommunikation och implementering

Rutinen sprids till berörda verksamheter via kvalitetssamordnare som extra uppföljare. Implementering sker i verksamheten förslagsvis genom mailutskick eller presentation på APT.

4. Medverkande och granskare

Dokumentet är framtaget av Jonas Vargmyr, verksamhetsutvecklare utvecklingsenheten.

Granskning är utförd av Oskar Lidén Överläkare urologi VO Kirurgi, Andreas Norinder Överläkare urologi VO Kirurgi, Nils-Erik Svedberg Specialistläkare urologi VO Kirurgi, Helena Dexlin Herbst, radiolog, VO Bild- och funktionsmedicin och Hans Malmström, Biomedicinsk analytiker, VO Laboratoriemedicin.

Material som är framtaget under arbetet med införande av OPT finns samlat på samarbetsyta OPT. Beslutet om att region Gävleborg i samarbete med övriga regioner i Mellansverige ska samarbeta med ett gemensamt kallelsekansli och införa OPT är fattat av HSN den 7/12 2021 (§191 Organiserad prostatacancerstestning (OPT) (HSN 2021/1918).

Inför uppstart har kommunikation skett både med VO Laboratoriemedicin, VO Bild- och funktionsmedicin, VO Kirurgi samt VO Primärvård och privata Hälsocentraler inom regionen för att hantera provtagningen effektivt och i gott samarbete.

5. Referenser

Dokumentnamn	Plats
Organiserad prostatacancerstestning i Region Mellansverige - RCC	Cancercentrum.se
Nationella kvalitetsregistret för organiserad prostatacancerstestning (SweOPT) - RCC Mellansverige	Cancercentrum.se
Hantering av personuppgifter vid prostatacancerstestning - RCC Mellansverige	Cancercentrum.se
Konsultationer och remisshantering - Rutin - Hälso- och sjukvård Region Gävleborg	Platina